

HOOFDZAKEN EN KOPZORGEN

Bron: Edwin Murphy, Fortean Times en Internet

We gaan er meestal gewoon van uit dat we, als we doodgaan en begraven worden, in één stuk de eeuwigheid trotseren. Maar dat blijkt lang niet altijd het geval.

Niet alleen heiligen lopen gevaar uit elkaar geplukt te worden, ook beroemde mensen kunnen hun hoofd of hun hersens verliezen aan wetenschappers, aanbidders of mensen die een bijzonder hebbedingetje zoeken.

Laten we eens een paar van zulke gevallen nader bekijken.

Neem nou de componist **Joseph Haydn** (1732-1809)

Zijn hoofd werd kort na zijn begrafenis gestolen. Pas 145 jaar later, in 1954, werd hij met zijn schedel verenigd. In de tussenliggende tijd beleefde zijn schedel meer avonturen dan de maestro zelf tijdens zijn leven.

Over het eigendomsrecht van zijn schedel werd gevochten door mensen, museums en landen. Hij ging van hand tot hand, werd vervangen door een andere, verborgen, tentoongesteld, geleend en onderzocht door phrenologen, die merkwaardige lieden die in elke bobbel op het cranium een karaktereigenschap meenden te ontdekken.

Hoe de omzwervingen van Haydns schedel precies hebben plaatsgevonden is nooit meer exact te achterhalen door gebrek aan documentatie, maar er is genoeg van bekend om de hoofdzaken te traceren..

Haydn stierf in zijn huis in Wenen, 77 jaar oud. Het was een turbulente tijd; Napoleon bezette de stad en van een rustige begrafenis kwam weinig terecht.

Phrenologen hadden al langer op zijn schedel zitten azen, en enkelen van hen, waaronder

een goede vriend van Haydn, besloten zijn schedel een tijdje te lenen voor onderzoek.

De begraafplaats employees werden omgekocht om de andere kant op te kijken, en enkele dagen na de begrafenis werd Haydns hoofd van de romp gescheiden en de rest herbegraven.

Je moet er maar zin in hebben.

De diefstal zou misschien nooit ontdekt zijn als er in 1820 niet een verzoek was ingediend bij prins Nicolaus II Esterhazy, de kleinzoon van Haydns patroon, om de grote componist te herbegraven in een speciaal gebouwd mausoleum op het familielandgoed in Eisenstadt, waar Haydn geleefd en gewerkt had. Esterhazy liet er geen gras over groeien en groef het lichaam op. Grote schrik; waar was het hoofd gebleven?

De prins was razend. De politie werd ingeschakeld. De schedel bevond zich in het huis van Joseph Rosenbaum, die als secretaris van Esterhazy in het complot zat, en zich later het hoofd had toegeëigend.

Maar omdat de 'zieke' Frau Rosenbaum de schedel onder haar matras verborg werd hij niet gevonden.

Aan Esterhazy werd meegedeeld dat hij tegen een flinke som de schedel kon terugkopen.

Hij kreeg een vervanging.

De echte schedel werd verkocht aan een Oostenrijkse professor, die hem later aan een museum vermaakte.

Maar het Weense '*Gesellschaft der Musikfreunde*' vond dat de schedel haar toebehoorde, en begon een proces. Esterhazy deed z'n best de schedel alsnog terug te geven aan de rechtmatige eigenaar: Haydn, maar verloor van het *Gesellschaft*, in wier bezit het hoofd sindsdien is gebleven - tot 1954, toen de Esterhazy familie eindelijk weer zeggenschap kreeg, en de schedel uiteindelijk, na veel gedoe vanwege de onduidelijke politieke situatie, weer werd verenigd met de rest van Haydn.

Op 5 juni 1954 werd de schedel gezegend door de Aartsbisschop van Wenen, en in processie naar Eisenstadt gebracht. Kerkklokken luidden. Met veel ceremonie werd de schedel toegevoegd aan Haydns inmiddels tentoongestelde resten en op een kussen gevleid.

De complete Haydn werd na een passende kerkdienst herbegraven.

Op zijn graf staat: '*Non moriar - sed vivam et narrabo opera Domini*': *Ik zal niet sterven maar leven en de werken van de Heer verkondigen.*

Een ander geval van hoofdpijn is het verhaal van de Zweedse filosoof

Emanuel Swedenborg (1688-1772)

Aan Swedenborg hebben we veel te danken. Hij was een veelzijdig mens; mysticus, filosoof, wiskundige, en we zouden kunnen zeggen 'Spiritualist'.

Swedenborg beschreef zijn astrale reizen in verschillende dikke boeken, waarvan '*Hemel en Hel*' het bekendste is.

Hoewel hij het grootste deel van zijn leven in Zweden doorbracht stierf hij in

Engeland, Hij werd begraven op het kerkhof van de Zweedse kerk van Londen.

In 1908 vond de Zweedse regering het tijd worden om de zoon des vaderlands naar huis te halen, maar zijn hoofd bleek te ontbreken.

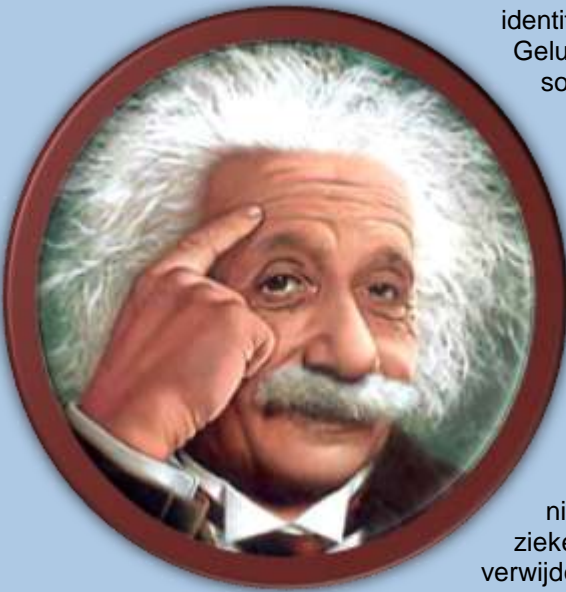
Vijftig jaar eerder had een onbetamelijke phrenoloog het in zijn hoofd gekregen dat van Swedenborg te verwijderen. In de 100 jaren die op de diefstal volgden ging de schedel van hand tot hand en kwam eindelijk aan het licht in een antiekwinkel in Wales. Erfgenamen van de filosoof hoorden ervan en kochten het artifact. Tot 1978 bleef de schedel in de familie, en dook toen op in de veiling catalogus van *Sotheby* in Londen.

Een Zweedse bieder betaalde er \$3,200 voor. Waar de schedel nu is weet alleen Swedenborg zelf.

EINSTEINS BREIN

De vraag waar iemands ziel is gelokaliseerd, is een oud dilemma dat heel wat verhitte discussies heeft veroorzaakt. Waar bevindt zich iemands ziel? En zijn gevoel? Waar zit iemands identiteit? Zijn 'ik'?

Gelukkig weten we intussen dat de ziel geen plek heeft (en dus voor sommigen ook niet bestaat) maar dat het verstand tenminste een hersenkwestie is. Duidelijkheid is maar alles.

Die kennis brengt met zich mee dat het interessant kan zijn om te onderzoeken of de bouw van iemands hersens aanwijzingen bevatten voor het functioneren ervan. En om dat te onderzoeken heb je hersens nodig; van domme en slimme, zieke en gezonde mensen en alles daar tussenin, want je moet die grijze massa ergens mee kunnen vergelijken.

Wat is er dan natuurlijker dan dat wetenschappers graag een kijkje wilden in Einsteins hersenpan. Niet tijdens zijn leven, maar na zijn dood.

En zo geschiedde.

Hoewel Einstein zelf uitdrukkelijk had aangegeven na zijn dood geen gelazer te willen en geen verering, had men zich daar blijkbaar niet veel van aangetrokken. *Dr. Thomas Harvey*, patholoog aan het ziekenhuis van Princeton waar Einstein in 1955 stierf, had de hersens verwijderd voor onderzoek. Hij deed ze in een glazen pot.

De rest van Einstein werd na een korte plechtigheid gecremeerd in

Trenton.

De hersens vertoonden op het eerste gezicht geen bijzondere kenmerken; ze hadden van iedereen kunnen zijn. Er droop geen IQ van af en ze waren niet groter dan die van u en mij.

Afspraak was dat de massa nader onderzocht zouden worden door *Dr. Harvey* en *Dr. Zimmerman*, een neuroloog met veel verstand van hersens. De resultaten zouden in een wetenschappelijk tijdschrift worden gepubliceerd, en daarna zou dit voorname restant van Einstein worden gecremeerd en bij de rest gevoegd.

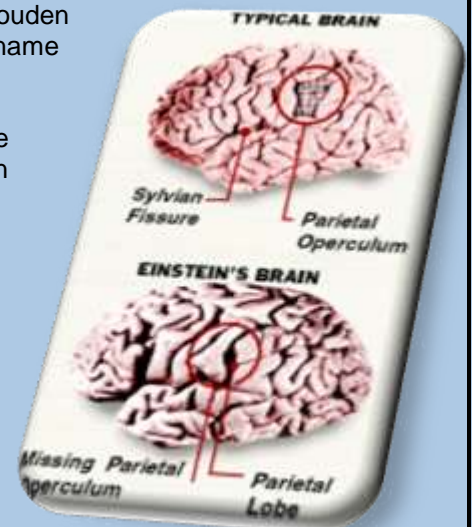
Maar van die plannen kwam niets terecht. Pas in 1985 werd er een kort artikeltje aan gewijd, geschreven door wetenschappers die een stukje van Einsteins brein hadden mogen onderzoeken. Die stukjes werden pas vrijgegeven nadat een journalist, *Steven Levy*, zich met de ontvreemde hersens had bemoeid, en *Dr. Harvey* had getraceerd.

Harvey bleek Einsteins hersens in een pot met formaline in een kartonnen doos onder de bierkoeler in z'n garage te bewaren. Niet echt een plek waar de geleerde tot z'n recht kwam.

Na zijn vertrek uit Princeton in 1960, nam *Harvey Einstein*, alle gegevens en papieren mee naar Kansas, en later naar Wichita, waar hij in een laboratorium kwam te werken. Daar vond journalist *Levy* hem in 1978.

Hoewel hij jaren later enkele stukjes brein afstond aan belangstellenden, had hij in 1995 nog steeds 75% van Einsteins verstand in huis.

Een Japanse professor en verzamelaar van alles wat des Einsteins was, kreeg tenslotte ook nog een sneetje, voor zijn geplande Einsteinmuseum.

Het onderzoek dat vanaf 1996 gedaan werd toonde aan dat Einsteins hersenbouw hem in staat stelde tot een groter visueel en ruimtelijk voorstellingsvermogen dan bij de meeste mensen het geval is. Maar dat wisten we zonder die hersens ook al. Intussen zat het brein al zolang in de formaline dat er niet zo heel veel meer te ontdekken viel.

Wat moest men er verder mee?

Het leuren begon, en musea en instituten als het *Einstein College of Medicine*, *Het Smithsonian* in Washington, de *Hebrew University* van Jeruzalem en andere prestigieuze instellingen werden gevraagd, maar niemand had interesse, zelfs niet vanwege de curiositeit. Het brein dat de wetenschappelijke wereld op z'n kop zette was als dode massa niet meer de moeite waard.

De pot met verstand bleef dus in Princeton op de plank rusten.

Waarschijnlijk zou Einstein gezegd hebben: Everything is Relative

Alles is betrekkelijk.